המכון הישראלי לדמוקרטיה

www.idi.org.il

נובמבר 2026

הרקע הפוליטי בשלטון המקומי של חברי הכנסת ה-26 | סקירה

28 חברי כנסת בעלי רקע פוליטי בשלטון המקומי נבחרו לכנסת בבחירות 2026, ירידה דרמטית מ-40 חברי כנסת בעלי רקע כזה בכנסת הקודמת. בעוד שבגוש השינוי 23% מהח״כים הנבחרים הם בעלי רקע כזה, בגוש נתניהו ללא המפלגות החרדיות מדובר ב- 7.5% בלבד.

ד״ר אריאל פינקלשטיין

מבוא ורקע מתודולוגי

ההיבחרות לתפקיד פוליטי בשלטון המקומי היא לעתים מקפצה לעולם הפוליטי הארצי. למי שמתמודדים בפוליטיקה המקומית יכולות להיות גם שאיפות פוליטיות ברמה הארצית, ובה בעת, עצם ההיבחרות לתפקיד פוליטי ברשות מקומית יכולה לסייע להיבחרות עתידית לכנסת. במחקר קודם[1] שפורסם בשנת 2024 בחנתי את הרקע הפוליטי של חברי הכנסת שנבחרו מהכנסת התשיעית (בחירות 1977) ועד הכנסת ה־25 (בחירות 2022). בסקירה זו אבקש לבחון את הרקע הפוליטי של חברי הכנסת החדשה, הכנסת ה-26 (בחירות 2026), מתוך השוואה לנתוני העבר.

בחינת הרקע הפוליטי של חברי הכנסת בשלטון המקומי חשובה מכמה סיבות: ראשית, יש בה כדי ללמד על חשיבותו של השלטון המקומי במארג הפוליטי של מערכות השלטון בישראל; שנית, הרקע המקומי של חברי הכנסת יכול ללמד על מידת ההבנה וההיכרות שלהם עם השאלות העומדות על סדר היום המקומי, ובשל כך הוא יכול להשפיע גם על קבלת ההחלטות שלהם בהיותם חברי הכנסת. שלישית, יש הטוענים שרקע פוליטי בשלטון המקומי יכול לעצב מאפיינים ייחודיים בפעילותם של חברי הפרלמנט. למשל, לפי בנג׳מין ברבר, ראשי רשויות מתאפיינים בהתנהלות פוליטית פרגמטית הממוקדת בפתירת בעיות ובשאיפה לקונצנזוס, להבדיל מהמקובל בפוליטיקה הארצית המדגישה היבטים אידאולוגיים. לדבריו, התנהלות זו מאפיינת את ראשי הרשויות גם כאשר הם עוברים לפוליטיקה הארצית.[2] רביעית, ניתוח הרקע הפוליטי בשלטון המקומי יכול ללמד על מוסד המפלגה, על דפוסי הפעולה של מפלגות ארציות בישראל בזיקה לשלטון המקומי, ועד כמה הם מהווים עבורן בסיס להצמחת הנהגה ארצית.

במסגרת הסקירה הוגדר חבר כנסת כבעל רקע פוליטי בשלטון המקומי רק אם הוא נבחר כחבר מועצה (ובתוך זה גם ראשי רשויות כמובן) בשלטון המקומי לפני בחירתו לכנסת. לכן לא נכללו בניתוח חברי כנסת עם רקע מקצועי בדרג הפקידותי בשלטון המקומי, וחברי כנסת שהתמודדו בשלטון המקומי אך לא נבחרו. ההשוואה לכנסות הקודמות מתייחסת לחברי הכנסת רק בעת היבחרה של הכנסת ולא לחברי כנסת שהחלו לכהן במהלך הקדנציה בשל החוק הנורווגי או פרישת/פטירת חברי כנסת מכהנים. ההשוואה גם לא מתייחסת למי שנבחר, אך החליט לפרוש בטרם השבעת הכנסת.[3]

[1] אריאל פינקלשטיין, **השלטון המקומי - מקפצה לכנסת? הרקע הפוליטי של חברי הכנסת בשלטון המקומי**, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2024.

[2] Barber, Benjamin R., 2013. *If Mayors Ruled the World: Dysfunctional Nations, Rising Cities*, New Haven: Yale University Press.

[3] בבחירות 2026, למשל, זכתה מפלגת ש״ס לשישה מנדטים, אך המועמדים ששובצו במקום הראשון (אריה דרעי), השישי (דרור עמוס) והשביעי (משה אבוטבול) החליטו לפרוש לפני השבעת הכנסת, כך

אמיר אלשטיין
יו״ר הוועד המנהל
הנשיא העשירי ראובן ריבלין
יו״ר של כבוד
יוחנן פלסנר
נשיא

חברי הוועד המנהל
עו״ד ליאת אהרנסון
פרופ׳ ורד וניצקי-סרוסי
ד״ר חן ליכטנשטיין
מזל מועלם
שגריר לשעבר סלי מרידור
פרופ׳ פאדיה נאסר אבו-אלהיג׳א
עו״ד אבי פישר
ד״ר מיכל צור
יוסי קוצ׳יק

המועצה הבין-לאומית
פרופ׳ רונלד דניאלס, יו״ר
השופטת רוזלי סילברמן אבלה, קנדה
אן אפלבאום, ארה״ב
השופטת דורית בינישׁ, ישראל
השופט סטיבן ברייר, ארה״ב
רלף גרסון, ארה״ב
פרופ׳ משה הלברטל, ישראל
פרופ׳ כריסטוף מרקשיס, גרמניה
ד״ר שרון נזריאן, ארה״ב
השופט אברהם סופר, ארה״ב
ברט סטפנס, ארה״ב
פרופ׳ גרהרד קסְפר, ארה״ב
האריייט שלייפר, ארה״ב

סגני נשיא
נח הקר, מדיניות
פרופ׳ עמיחי כהן, מחקר
ד״ר ישי (ג׳סי) פרס, אסטרטגיה

עמיתים בכירים
פרופ׳ תמר הוסטובסקי ברנדס
פרופ׳ תמר הרמן
פרופ׳ נתן זוסמן [אורח]
חסאן טואפרה [אורח]
תומר לוטן [אורח]
פרופ׳ יותם מרגלית
פרופ׳ דניאל סטטמן
פרופ׳ בני פורת
פרופ׳ קרנית פלוג
פרופ׳ מרדכי קרמניצר
פרופ׳ גדעון רהט
ד״ר תהילה שוורץ אלטשולר
פרופ׳ יובל שני

מייסדים
ד״ר אריק כרמון
ברנרד מרכוס [1929-2024]
מזכיר המדינה ג׳ורג׳ שולץ [1920-2021]

נתונים כלליים

תרשים 1 מציג את מספר חברי הכנסת בעלי רקע פוליטי בשלטון המקומי לאורך השנים.

תרשים 1. מספר חברי הכנסת (בעת היבחרה) בעלי רקע פוליטי בשלטון המקומי, לפי שנת בחירות, 1977-2026 (במספרים מוחלטים)

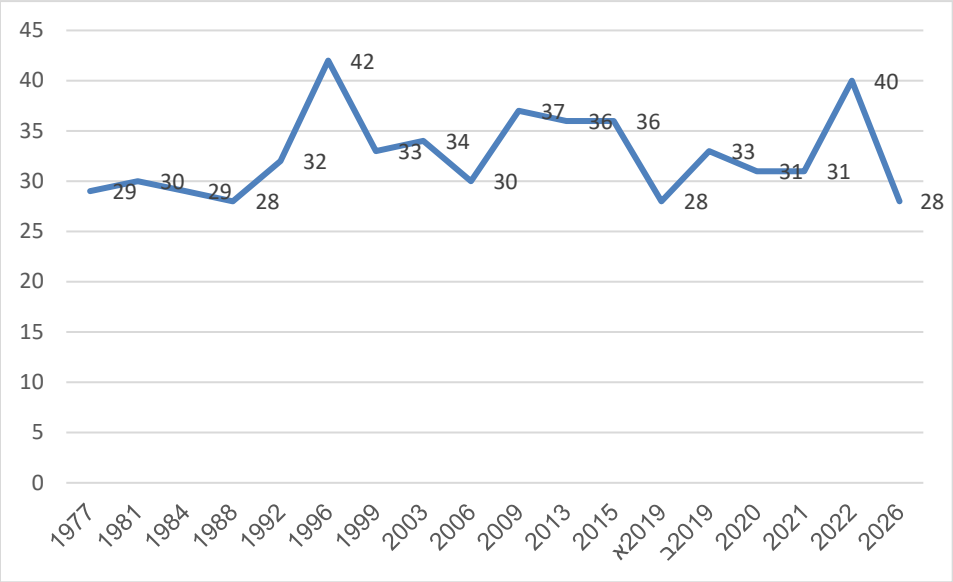

מהתרשים עולה כי לכנסת ה-26 נבחרו 28 חברי כנסת בעלי רקע פוליטי בשלטון המקומי (23%), המספר הנמוך ביותר מאז החלה המדידה ב-1977, בדומה למספר בבחירות 1988 ובבחירות 2019א. מספר נמוך זה בולט בהשוואה לכך שבכנסת הקודמת, הכנסת ה-25, כיהנו 40 חברי כנסת בעלי רקע פוליטי בשלטון המקומי, המספר הגבוה ביותר מאז בחירות 1977, מלבד בבחירות 1996, אז עמד מספרם על 42.

לא קיים מידע השוואתי עדכני ומסודר על שיעור חברי הפרלמנט במדינות אחרות שיש להם רקע פוליטי בשלטון המקומי. במסגרת המחקר הקודם, הצגנו נתונים ממחקרים שנערכו בנושא במדינות שונות, רובם מהעשור הראשון של שנות ה-2000. מהנתונים עלה כי במרבית המדינות שהיה עליהם מידע בנושא זה, שיעור חברי הפרלמנט שיש להם רקע פוליטי בשלטון המקומי היה גבוה בהרבה מבישראל: במרבית המדינות הוא עמד על כ־50%, ובכמה מדינות (צרפת, פינלנד, נורווגיה) אף עבר את ה-75%.

ניתוח לפי מפלגות

לוח 1 מציג את מספר חברי הכנסת שיש להם רקע פוליטי בשלטון המקומי לפי מפלגות בכנסת הנכנסת (ה-26). בנוסף, בתרשים 2 מוצגים הנתונים מתוך חלוקה לארבע קבוצות/גושים של מפלגות: המפלגות החרדיות (יהדות התורה וש״ס), המפלגות הערביות (הרשימה המשותפת ורע״מ), מפלגות גוש נתניהו – ללא מפלגות

שהם לא כיהנו כלל כחברי הכנסת ה-26, ולכן הם לא נספרו לצורך הסקירה, אלא חברי הכנסת מהמקום השמיני והתשיעי ברשימה שהושבעו לכנסת במקומם.

חרדיות (הליכוד, עוצמה יהודית, הציונות הדתית/זהות) ומפלגות גוש השינוי (ישר!, ביחד, הדמוקרטים ישראל ביתנו).

לוח 1. מספר חברי כנסת עם רקע פוליטי בשלטון המקומי, לפי רשימה, הכנסת ה-26 (בחירות 2026)

רשימה	חברי כנסת	חברי כנסת עם רקע פוליטי בשלטון המקומי
הליכוד	27	3
ישר!	21	3
ביחד	12	3
הרשימה המשותפת	11	3
הדמוקרטים	8	2
רע"מ	8	3
ישראל ביתנו	7	3
עוצמה יהודית	7	0
יהדות התורה	7	4
ש"ס	6	4
הציונות הדתית/ זהות	6	0
סך הכול	120	28

תרשים 2. שיעור חברי הכנסת שיש להם רקע פוליטי בשלטון המקומי, לפי גושים, הכנסת ה-26 (בחירות 2026)

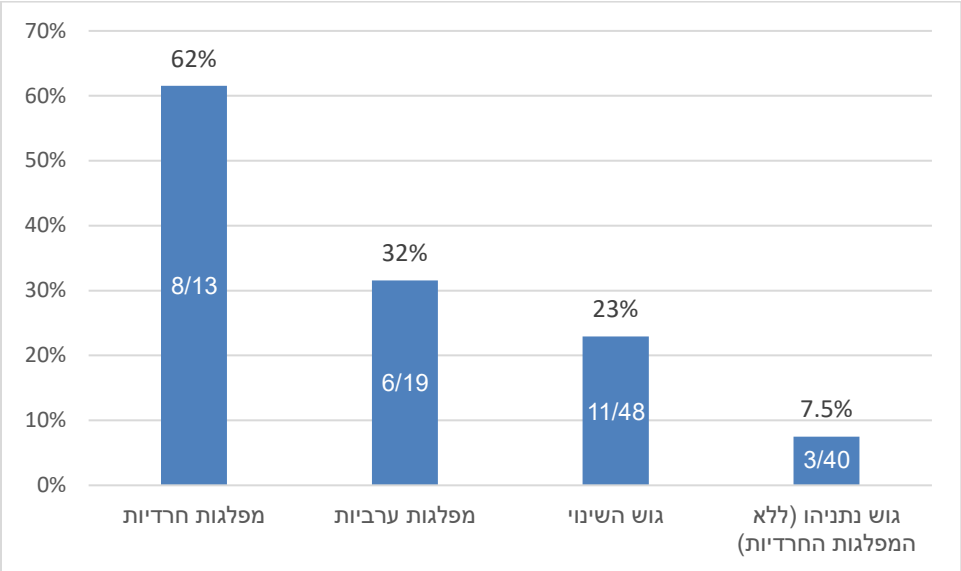

אפשר לראות כי במפלגות הסקטוריאליות – החרדיות והערביות – יש שיעור גבוה יותר של חברי כנסת עם רקע פוליטי בשלטון המקומי, ובפרט במפלגות החרדיות שבהן ל-8 מתוך 13 חברי הכנסת הנבחרים יש רקע כזה. ממצא זה, בדבר שיעור גבוה של חברי כנסת במפלגות החרדיות שיש להם רקע פוליטי בשלטון המקומי, תואם את הממצאים במחקר על כלל חברי הכנסת בשנים 1977-2022. השיעור הגבוה של חברי כנסת במפלגות החרדיות שהם בעלי רקע פוליטי בשלטון המקומי הוא תוצאה של החיבור העמוק בין המפלגות הארציות לרשימות המקומיות בפוליטיקה החרדית, ושל העובדה שנתיבי הקריירה הבולטים של חברי כנסת במפלגות אחרות,

כמו רקע ביטחוני, אקדמי, תקשורתי או משפטי – רלוונטיים פחות למנהיגי ציבור בחברה החרדית. בציבור הערבי, לעומת זאת, המפלגות הארציות אינן שחקן דומיננטי בבחירות המקומיות, אך לפוליטיקה המקומית תפקיד חשוב בחברה זו, ונראה שזו הסיבה לכך שבהשוואה למפלגות אחרות, יש במפלגות הערביות שיעור גבוה יחסית של חברי כנסת המגיעים מהשלטון המקומי.

תמונת המצב בשני הגושים הגדולים: 23% מחברי הכנסת בגוש השינוי הם בעלי רקע פוליטי בשלטון המקומי (11 מתוך 48), והם מתפזרים באופן שווה למדי בין המפלגות השונות בגוש. בגוש נתניהו, לעומת זאת, ישנם רק 7.5% חברי כנסת עם רקע פוליטי בשלטון המקומי (3 מתוך 40) – שכולם מהליכוד. השוואה בין גוש השינוי וגוש נתניהו (ללא המפלגות החרדיות) בבחירות 2022 מצביעה על פער דומה של 33% (15 מתוך 46) לעומת 17% (8 מתוך 46). במחקר הקודם, שנערך כאמור על כלל חברי הכנסת (בעת היבחרה) בשנים 1977-2022, לא נמצאו הבדלים ניכרים בין מפלגות לפי שיוך למחנה פוליטי. כך, נמצא כי שיעור חברי הכנסת עם רקע פוליטי בשלטון המקומי במפלגות עם יומרות שלטוניות (הליכוד, העבודה/מפא"י בעבר, וכדומה) דומה למדי, בעוד שבמפלגות קטנות בעלות גוון אידיאולוגי מובהק (מרצ או המפלגות הדתיות-לאומיות השונות) שיעור חברי הכנסת עם רקע פוליטי בשלטון המקומי היה נמוך בהרבה. הסבר אפשרי לכך הוא שבמפלגות בעלות זהות אידיאולוגית מובחנת ניתן משקל רב יותר להזדהות רעיונית ולפעילות ציבורית-אידיאולוגית, ופחות לניסיון פוליטי וניהולי שנצבר בשלטון המקומי, משום שכאמור, השלטון המקומי מזוהה עם עיסוק בסוגיות מעשיות ועם הצורך בפשרות ובהתאמת המדיניות לנסיבות המקומיות.

הדבר בולט במיוחד בבחירות 2026 בגוש נתניהו: לא רק שבמפלגות הימין בעלות הזהות האידיאולוגית המובחנת – עוצמה יהודית והציונות הדתית/זהות – לא נבחרו כלל חברי כנסת עם רקע פוליטי בשלטון המקומי, הרי שברשימות המועמדים שלהם לא הוצבו כלל מתמודדים עם רקע פוליטי בשלטון המקומי במקומות ריאליים: במפלגת עוצמה יהודית המועמד במקום הגבוה ביותר עם רקע פוליטי בשלטון המקומי הוצב במקום ה-15, ובמפלגת הציונות הדתית/זהות במקום ה-18. כאמור, גם במפלגת הליכוד שיעור חברי הכנסת עם רקע פוליטי בשלטון המקומי נמוך יחסית (3 מתוך 27, 11%), אך בנושא זה ניתן לראות שחל שינוי במפלגה לאורך השנים, כפי שמוצג בתרשים הבא.

תרשים 3. שיעור חברי הכנסת (בעת היבחרה) מטעם הליכוד בעלי רקע פוליטי בשלטון המקומי, לפי שנת בחירות, 1977-2026 (ב-%)

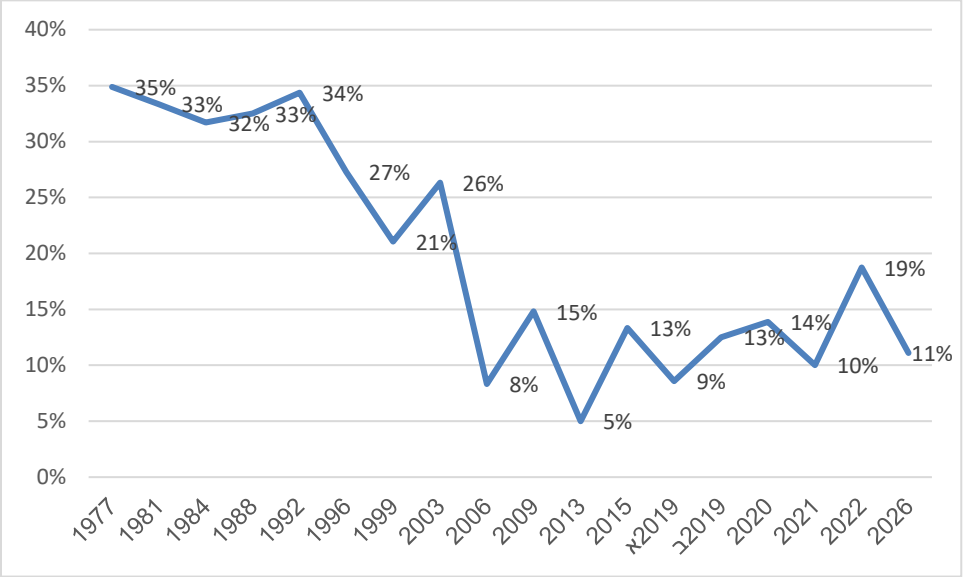

עד לתחילת שנות ה-2000 היה שיעור חברי הכנסת של הליכוד שצמחו בשלטון המקומי גבוה יחסית, ועמד בין 26% ל-35%. לעומת זאת בשני העשורים האחרונים מספרם של חברי הכנסת עם רקע פוליטי בשלטון המקומי במפלגה זו הצטמצם מאוד. הדבר מלמד כי בניגוד לעבר, כיום כהונה בשלטון המקומי אינו מהווה קרש קפיצה לכהונה כחבר כנסת מטעם הליכוד.

סיווג לפי תפקיד ברשות המקומית

אפשר לחלק את נבחרי הציבור בשלטון המקומי לשלושה סוגים: ראשי רשויות, סגני ראש רשות וחברי מועצה. סגני ראש רשות הם חברי מועצה שסיעתם חברה בקואליציה והמועצה ממנה אותם לתפקיד. החוק קובע נוסחה של מספר הסגנים היכולים לכהן בכל רשות (לפי מספר תושבים), וכן נקבע בחוק מספר הסגנים היכולים לקבל שכר מהרשות המקומית. התרשים הבא מציג את ההתפלגות של 28 חברי הכנסת בעלי הרקע הפוליטי בשלטון המקומי בכנסת ה-26 לשלושת התפקידים הפוליטיים הללו.

תרשים 4. חברי הכנסת ה-26 (לאחר בחירות 2026) שהינם בעלי רקע פוליטי בשלטון המקומי, לפי תפקיד (במספרים מוחלטים וב-%)

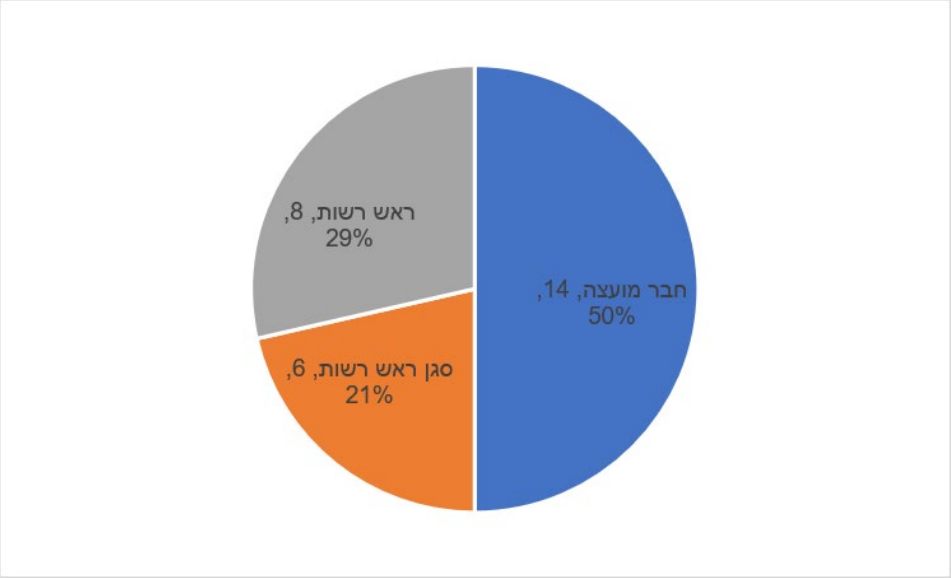

מהתרשים עולה כי מבין הנבחרים בעלי הרקע הפוליטי בשלטון המקומי, מחצית (50%) היו חברי מועצה, 29% נוספים כיהנו כראשי רשויות ו-21% הנותרים כיהנו כסגני ראש רשות.

כדי לבחון את המגמות בנושא לאורך השנים, נתמקד בתפקיד הפוליטי הבכיר ביותר בשלטון המקומי – ראש הרשות, שהוא גם התפקיד בעל הפוטנציאל הרב ביותר לשמש מקפצה לכהונה בכנסת (בהתחשב במספר הגדול בהרבה של חברי מועצה בהשוואה לראשי רשויות). התרשים הבא מציג את שיעור ראשי הרשויות מבין חברי הכנסת שהיה להם רקע פוליטי בשלטון המקומי לאורך השנים.

תרשים 5. שיעור חברי הכנסת (בעת היבחרה) שהיו ראשי רשויות, מבין חברי הכנסת בעלי רקע פוליטי בשלטון המקומי, לפי שנת בחירות, 1977-2026 (ב-%)

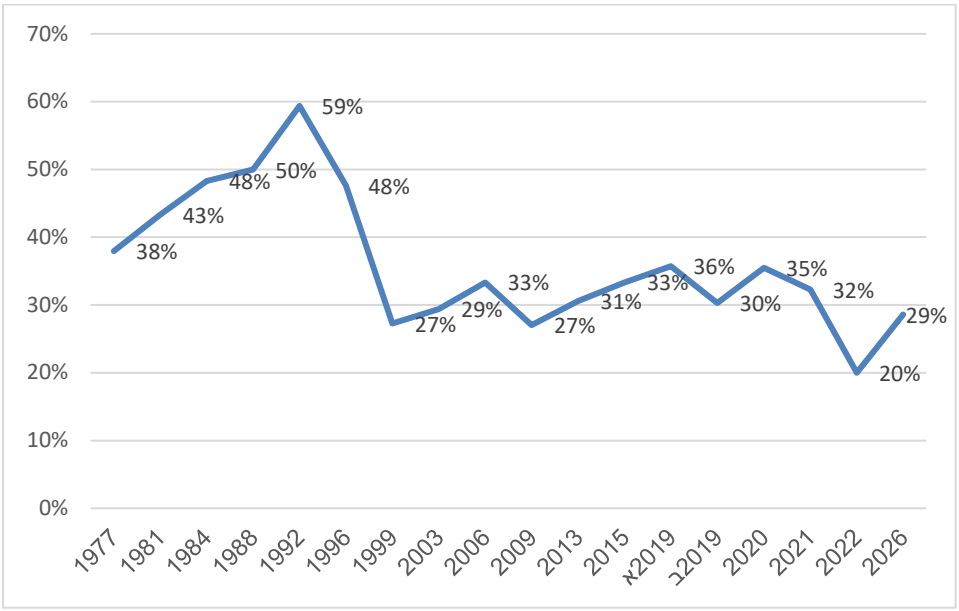

ניתן לראות כי עד סוף שנות ה-90 שיעור גבוה של כבין 40% ל-50% מחברי הכנסת בעלי הרקע הפוליטי בשלטון המקומי היו ראשי רשויות, ואילו בשלושת העשורים האחרונים השיעור עומד על כ-30%. בכנסת הקודמת הוא ירד ל-20%, ובכנסת הנוכחית הוא עלה ל-29%. אפשר להניח כי הירידה בשיעורם היחסי של ראשי הרשויות בקרב חברי הכנסת קשורה לתיקון החקיקה שמנע מחברי כנסת לכהן בו בזמן גם כראש רשות מקומית, תיקון שעבר ב־1995 והוחל לאחר הבחירות המקומיות ב־1998, וכך לא היו עוד ראשי רשויות שבאמצע כהונתם נהפכו גם לחברי כנסת. סיבה אפשרית נוספת לכך היא ירידה בקרנה של הכהונה בכנסת אל מול כהונה בתפקיד ראש רשות, שנחשבת משמעותית יותר. מפרסומים בתקשורת עולה כי במערכות הבחירות שנערכו בעשור האחרון ראשי רשויות רבים סירבו להצעות לשריונים במקומות בולטים ברשימות מועמדים לכנסת. לפי דיווחים בתקשורת, במערכת הבחירות האחרונה (2026) סירב ראש עיריית באר שבע, רוביק דנילוביץ, להצעה לשריון במקום השלישי ברשימת הליכוד לכנסת שכללה גם הבטחה לתפקיד שר בכיר, וגם ראש עיריית מודיעין, חיים ביבס, סירב לשריון בליכוד. בדומה לכך, דווח כי מפלגת הציונות הדתית ניסתה, ללא הצלחה, לגייס לשירותיה את ראש עיריית שדרות, אלון דוידי. ראש המועצה האזורית מטה אשר, משה דוידוביץ', שובץ ברשימת ישר! במקום ה-40, הלא ריאלי, ככל הנראה מתוך כוונה שלא לוותר על תפקידו כראש רשות, אך במקביל גדי איזנקוט הכריז על שאיפתו למנות אותו לתפקיד שר.

סיכום

הסקירה מצביעה על ירידה משמעותית במספר חברי הכנסת בעלי רקע פוליטי בשלטון המקומי: בכנסת ה-26 נבחרו 28 חברי כנסת כאלה (23%), לעומת 40 חברי כנסת בקדנציה הקודמת לאחר בחירות 2022. 28 חברי כנסת עם רקע בשלטון המקומי הוא המספר הנמוך ביותר של ח"כים בעלי רקע כזה מאז 1977, והוא זהה למספרם לאחר בחירות 1988 ובחירות 2019א. בנוסף, נמצא כי במפלגות החרדיות שיעור גבוה במיוחד של חברי כנסת בעלי רקע פוליטי בשלטון המקומי, ומנגד במפלגות גוש נתניהו (ללא המפלגות החרדיות) שיעורם נמוך במיוחד. ממצא בולט נוסף הוא הירידה המתמשכת בשיעור חברי הכנסת של הליכוד שצמחו בשלטון המקומי, מכ-30% בעבר ל-11% בלבד כיום. מבין חברי הכנסת בעלי הרקע המקומי, 29% כיהנו בעבר כראשי רשויות, שיעור נמוך משמעותית מזה שאפיין את הכנסת עד סוף שנות התשעים.